

Paauglių atsakomybės sąsaja su jų Dievo įvaizdžiu

Religinio ugdymo specialistai pripažįsta, kad Dievo įvaizdis turi įtakos paauglių tapsmui, jų vertybių sampratai, santykiams su tėvais ir bendraamžiais, savęs vertinimui, religinei praktikai ir santykiams su aplinka. Religija turi didelę įtaką vaikų ir paauglių auklėjimui, brandai ir pasaulėžiūrai, todėl šiame straipsnyje analizuojama paauglių atsakomybės sąsaja su jų Dievo įvaizdžiu.

Straipsnyje pristatomi 2005–2008 m. atlikto tyrimo apie paauglių Dievo įvaizdį ir jų atsakomybę rezultatai. Tiriant paaiškėjo, kad dauguma paauglių (68 %) mano, kad tikėjimas neturi įtakos jų pareigos ir atsakomybės jausmui, nors gana nemaža dalis paauglių (33 %) pareigingumą ir atsakomybę sieja su Dievu. Vis dėlto galutiniai tyrimo rezultatai atskleidė, kad pozityvus Dievo įvaizdis teigiamai veikia paauglių požiūrį į atsakomybę ir pareigingumą.

Psychology acknowledges that the image of God influences the becoming of adolescents, their understanding of values, relationship with parents and peers, self-assessment, religious practice and relations with the environment. Religion has a great impact on the upbringing, maturity and world-view of children and adolescents and, therefore, the article deals with the correlation between adolescent responsibility and their image of God.

The article presents the results of the research on adolescent responsibility and their image of God which was conducted in 2005–2008. During the research it became clear that most adolescents (68 %) think that belief in God does not influence their personal feeling of duty and responsibility although a significant part of adolescents (33 %) relate duty and responsibility to God. Nevertheless, the final conclusion of the research revealed that a positive image of God has a positive influence on adolescent attitude towards responsibility and obligation.

Įvadas

Šiandienėje demokratinėje visuomenėje ginama laisvė. Skelbiama minties, žodžio ir sąžinės laisvė. Pripažįstama laisvė rinktis ir veikti, nors nekalbama, kodėl ir kam tokia laisvė reikalinga, koks jos tikslas. Jaunimas gauna daugybę paskatų veikti ir turi daug laisvės. Jaunam žmogui žadamas savarankiškumas ir užtikrinama saviraiškos laisvė. Tačiau šiandien stokojama ne laisvės, bet sąmoningumo ir atsakomybės¹. Jei nėra tikro pareigos suvokimo, pareiga ir atsakomybė tampa pasibjaurėtina našta, kuri vėliau ar anksčiau nusiimama. Pareigai ir atsakomybei prasmę suteikia religija.

Psichologai pripažįsta, kad Dievo įvaizdis turi įtakos paauglių tapsmui, vertybių priėmimui, santykiams su tėvais ir bendraamžiais, savęs vertinimui, religinei praktikai ir santykiams su aplinka. Religija turi didelę įtaką vaikų ir paauglių auklėjimui, brandai ir pasaulėžiūrai, todėl šiame straipsnyje analizuojama paauglių atsakomybės sąsaja su jų Dievo įvaizdžiu.

Darbo objektas: paauglių Dievo įvaizdžiai atsakomybės ir pareigingumo kontekste.

Tyrimo tikslas: nustatyti, ar paauglių Dievo įvaizdis turi įtakos paauglių atsakomybei ir pareigingumui; atskleisti paauglių Dievo įvaizdžių sąsajas su jų atsakomybe ir pareigingumu.

Uždaviniai: 1) įvardyti pozityvių Dievo įvaizdžių įtaką paauglių atsakomybei ir pareigingumui; 2) aptarti negatyvių Dievo įvaizdžių įtaką paauglių vertybių formavimuisi ir jų suvokimui; 3) pristatyti empirinių tyrimų rezultatus; 4) nustatyti, ar paaugliai sieja savo atsakingumą su tikėjimu.

Pasirinkta problematika svarstoma atsižvelgiant į A. Biesingerio², P. Closkey³, K. Frielingsdorfo⁴, A. Kepalaitės⁵, E. Martišauskienės⁶, K. Trimako⁷ tyrimus. Minimi autoriai tyrė Dievo įvaizdžius. Šio straipsnio autorius ieškojo tiesioginių Dievo įvaizdžio ir atsakingumo sąsajų. Tyrimų medžiaga pristatyta seminaruose⁸. Autoriui vadovaujant, V. Tunaitienė⁹ atliko trumpalaikį tyrimą. Šiame darbe pateikiami apibendrinti 2005–2008 m. autoriaus ir jam vadovaujant vykdytų tyrimų rezultatai. Atliekant tyrimą apie paauglių religingumo raišką, dalis tiriamų mokinių (60 %) pirmiausia piešė piešinius, rašė rašinius apie Dievo sampratą ir kokią įtaką ši samprata turi jų gyvenimui. Po to mokiniai atsakė į pateiktos anketos klausimus.

Metodai – mokslinė analizė, naratyvinis metodas, empirinis tyrimas, sisteminimas, apibendrinimas.

Keliama hipotezė, kad paauglių pozityvus Dievo įvaizdis teigiamai veikia jų atsakomybę ir pareigingumą.

1. Paauglių atsakomybė ir pareigingumas Dievo sampratos kontekste

Kiekvienas žmogaus gyvenimo periodas suteikia savitą patirtį, išgyvenimus, brandą, pažinimą. Jau vaikystėje žmogus pradeda pažinti pasaulį, išmoksta kalbą, susipažįsta su tikėjimu, susiduria su pirmaisiais jausmais, priima tam tikras vertybes. Vaiko tikėjimas ar netikėjimas suponuoja tam tikras jo vertybes. Paauglystėje žmogus ima laisvai rinktis ir pats atsakyti už savo poelgius, formuojasi charakteris, kryptingumas, asmenybė. Šiuo periodu taip pat keičiasi ir vaiko religijos samprata. Vaikiškus Dievo suvokinius keičia brandesnis ir gilesnis Dievo įvaizdis. Jis lemia paauglio žvilgsnį į pasaulį, žmoniją, pareigą, atsakomybę, laisvę, tiesą, sąžinę, kūrybą.

1.1. Paauglių Dievo sampratos formavimasis

Kiekvienas žmogus vienaip ar kitaip yra įsisąmoninęs Dievo įvaizdį ir tas įvaizdis veikia žmogaus gyvenimą, jo psichologinę būseną, formuoja atitinkamą požiūrį į kai kurias vertybes ir daro įtaką jo veiklai visuomenėje¹⁰.

Pasak K. Frielingsdorfo, šiandienėje visuomenėje daugelis vaikų ir paauglių įsivaizduoja Dievą kaip tolimą ir abejingą, nusigręžiantį nuo žmonių ir jiems nepasiekiamą. Galbūt taip Dievą dabartiniai paaugliai suvokia todėl, kad jų religiniam auklėjimui tėvai skiria per mažai dėmesio¹¹.

Paauglystėje paaugliai yra pajėgūs santykiuoti su visa Būtimi. Jie gali kelti aukštus, kilnius tikslus ar padedant savimonei gilintis į savo vidaus pasaulį. Šiuo laikotarpiu susidaro palankios sąlygos atrasti Kūrėją ar tobulinti savo santykį su Juo¹². Vienas didžiausių pavojų yra paauglystės krizė. Dėl to jaunuolis gali susikurti iškreiptą Dievo įvaizdį. Paauglys gali tapti ateistu arba visiškai iškreipti Dievo įvaizdį. Labai dažnai paaugliams Dievas tampa nebereikalingas. Jie bando išstumti Dievą iš savo veiklos ir gyventi vien tik pasaulietišką gyvenimą.

1.2. Paauglių atsakomybė ir pareigingumas

Evangelija pagal Morkų (Mk 13, 33–37) supažindina su Jėzaus palyginimu apie budėjimą. Vienas žmogus išvyksta į kelionę. Savo tarnams jis padalija atsakomybę – kiekvienam skiria tam tikras užduotis. Taigi Jėzus įsako budėti ir būti budriam, nes nėra žinoma, kada Viešpats sugrįš. Todėl pirmiausia ragina visus prisiimti atsakomybę. Atsakomybė ir pareigingumas – tai ne tik šiuolaikinio pasaulio, bet ir laikmečio, kai gyvena Jėzus, dilema. Jau Šventajame Rašte užsimenama apie budėjimą, žmonės kviečiami budėti ir prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir tų veiksmų sukeltus padarinius, nes ateis diena, kai reikės stoti prieš Paskutinįjį teismą. Nors Šventasis Raštas jau prieš 2000 metų skelbė pareigą, atsakomybę, postmoderniame pasaulyje ši problema vis dar opi, ypač tarp paauglių. Daugelis teologų, psichologų teigia, kad problema kyla dėl daugelio veiksnių ir išorinių aplinkybių. Pirmiausia sieja tai su paauglių ir tėvų santykiais, tėvų pavyzdžiu savo vaikams, taip pat mokykla ir bendraamžių įtaigomis. Tačiau esminis veiksnys, formuojantis paauglių atsakomybės ir pareigingumo vertinimą bei praktikavimą – religinė asmens branda¹³. Religinė asmens branda siejama su žmogaus ir tikėjimo bei Dievo santykiu.

Religija, tikėjimas turi įtakos paauglių vertybinei sistemai. Atsakomybė ir pareigingumas – tai vertybės, kurios paauglio sąmonėje ugdo privalėjimo santykius su artimu. Atsakomybė – santykis tarp žmonių, kurie yra įsipareigoję vienas kitam padėti ir atsakyti vienas už kito veiksmus. Atsakomybė – tai dorovinių pareigų ir teisinių reikalavimų paisyimas¹⁴. Žmogus privalo atsakyti už savo veiksmų padarinius, kuriuos sukelia sąmoningai. Paaugliai, kurie geba patys samprotauti ir mąstyti kaip piliečiai, mokiniai, savo tėvų vaikai, broliai ar seserys, kiemo draugai, turi jausti atsakomybę už kitus žmones, už gerį ar blogį. Atlikdami namų darbų užduotis ar lankydami mokyklą jie privalo atsakingai atlikti savo užduotis ir pareigas.

Pareiga – tai prievolė, kurią žmogus priima kitų žmonių atžvilgiu, savanoriškai apsispręsdamas arba savanoriškai susitardamas su kitais žmonėmis. Pareigą žmogus būtinai turi prisiimti laisva valia, antraip pareiga suprantama kaip išorinė prievarta ir tada visokiais būdais stengiamasi jos išvengti. Pareigos neatsiejamai susijusios su teisėmis. Pareiga apriboja žmogaus elgesį, nes jis įsipareigoja atsisakyti tam tikrų veiksmų, elgtis tam tikru būdu, pavyzdžiui, rūpintis kitais žmonėmis, nedarydamas jiems blogo¹⁵. Tačiau neatsakomybė ir pareiga lemia paauglių įvairiapusį tobulėjimą, bet dvasinė branda leidžia prisiimti atsakomybę ir įsipareigoti veikti. Tik prisiimdamas atsakomybę ir pareigą žmogus išsiskleidžia kaip asmenybė.

2. Dievo įvaizdžio įtaka paauglių atsakomybei

2.1. Pozityvaus Dievo įvaizdžio įtaka paauglių atsakomybei ir pareigingumui

Svarbu, kokį Dievo įvaizdį paauglys yra įsisavinęs, nes nuo to priklauso ne tik jo vertybinė sistema, bet ir pati gyvenimo kokybė. Paaugliai, kurių Dievo įvaizdis teigiamas, adekvačiai renkasi ir vertina vertybes, kurios savaime ugdo paauglių jautrumą, teisingumą, atsakomybę ir pareigą. Dievą teigiamai suprantantis paauglys palankiai apie jį atsiliepia, patiria teigiamus jausmus Jam, yra skatinamas prie Jo priartėti ir Jam atsiduoti. Toks artimas ryšys su gailestingu, mylinčiu ir teisingu visatos Kūrėju paauglį teigiamai veikia ir atitinkamai formuoja jo vertybinę sistemą.

Paauglys, suvokiantis Dievą kaip mylintį Tėvą, į savo gyvenimą tikriausiai žvelgs per šio įvaizdžio prizmę. Tėvas atsakingai myli, augina, maitina ir saugo savo vaikus, tai ne tik atsakomybės jausmas, bet ir tėviška pareiga. Teigiamas Dievo įvaizdis leidžia paaugliui pačiam atrasti atsakomybę ir pareigingumą. Šis ryšys tarp Dievo ir žmogaus, kaip tarp tėvo ir sūnaus, kuria meilę, rūpestį ir jautrumą kitų žmonių gerovei, skatina atsakingai žvelgti į savo brolius, tėvus, draugus, mokytojus, atlikti jiems skirtą pareigą, pavyzdžiui, pasirūpinti jaunesniu broliuku ar padėti močiutei, seneliui, atlikti namų darbus¹⁶.

Gerojo Ganytojo įvaizdis taip pat atskleidžia pareigą ir atsakomybę. Žinoma, toks Dievo įvaizdis suformuoja ne tik šias dvi vertybes, bet ir daugelį kitų vertybių, kurias paauglys gali priimti ir vertinti, vadovautis jomis realiame gyvenime – bendraudamas, mokydamasis, atlikdamas užduotis, užjausdamas draugą ir t. t. Toks Dievo įvaizdis perteikia begalinę rūpinimąsi visais žmonėmis: vaikais, paaugliais, suaugusiais. Paauglys, pajutęs tokį ryšį su Dievu, perteiks jį ir savo gyvenime, rūpinsis savo artimaisiais ir kitais žmonėmis. Rūpesčiu pagrįsti santykiai ugdo atsakomybę, jautrumą kitiems žmonėms. Dievo, kaip Gerojo Ganytojo įvaizdis, taip pat atskleidžia ir Dievo pareigingumo savybę. Jis, kaip Gerasis Ganytojas, privalo rūpintis savo avelėmis, kad jos jaustųsi saugiai. Taip ir paauglys, supratęs ir įsisąmoninęs tokio įvaizdžio prasmę, elgsis panašiai kaip Gerasis Ganytojas, tiek atsakomybę, tiek pareigingumą vertins kaip aukščiausias vertybes¹⁷.

Dievas – geriausias Draugas. Tai pozityvus Dievo įvaizdis, kuris taip pat leidžia pajusti atsakomybę ir pareigą už draugą, nes pats tikriausias ir ištikimiausias draugas buvo Jėzus. „Geriausias ir ištikimas draugas yra tas, kuris lydi mus visą gyvenimą ir dalijasi juo su mumis: dalijasi džiaugsmiais, rūpesčiais, išbandymais, nesėkmėmis ir pasisekimais. Jis yra tas, su kuriuo galime viskuo dalytis.“¹⁸ A. Biesingeris apibūdina Jėzų kaip geriausią draugą, atskleidžia šio Dievo įvaizdžio tam tikras detales, atspindinčias Dievo, kaip draugo, pareigą ir atsakomybę. Ištikimas draugas žmogų lydi visą gyvenimą, norėdamas gero; jam suklypus draugas visada padeda. Paauglys, įsisąmoninęs Dievą kaip ištikimą Draugą, visada jaus atsakomybę ir turės tvirtą pareigos jausmą. Paaugliams, kurių Dievo įvaizdis teigiamas, kurie jaučia Dievą kaip Asmenį, dažniausiai būdingas stiprus atsakomybės jausmas ir pareiga už asmeninį ir visuomeninį gėrį bei blogį¹⁹.

Gyvenimo davėjo, gyvenimo pilnatvės teikėjo Dievo įvaizdis gali veikti paauglio vertybinę sistemą. Bet koks teigiamas Dievo įvaizdis ugdo paauglio brandumo, pasitikėjimo,

jautrumo, teisingumo jausmus. Gyvenimo davėjo įvaizdis pabrėžia pareigą ir atsakomybę. Šis įvaizdis akcentuoja veiklą. Dievas veikia, duoda, teikia dėl žmonių. Tai atskleidžia didžiulę pareigą, kurią reikia atlikti neprikaištingai, su didele atsakomybe. Paaugliams, kurie turi juos mylinčius ir atsakingai auginančius tėvus, šis teigiamas Dievo įvaizdis formuoja vertybes, gilina jų atsakomybės ir pareigos pajautimą²⁰.

Taigi Dievo įvaizdis veikia paauglio psichiką ir gali lemti daugelio vertybių atsiradimą ar sunykimą. Teigiamo Dievo įvaizdžio įtaka paaugliui visada bus teigiama, o neigiamo Dievo įvaizdžio įtaka gali būti neigiama ar net žalinga. Tačiau teigiamas Dievo įvaizdis ne visada gali būti teisingas. Pavyzdžiui, savo sąmoningumo pradžioje vaikas Dievą įsivaizduoja kaip „motinišką“, perkelia visas motinos savybes Dievui. Nors toks Dievo įvaizdis ir neteisingas, jis nėra blogas ar neigiamas. Tai kiekvieno žmogaus raidoje patiriami ir išgyvenami tarpiniai Dievo įvaizdžiai, padedantys susikurti tinkamą ir brandų Dievo įvaizdį – tada ugdomos atitinkamos vertybės: savigarbos jausmas, atsakomybė, pareigingumas. Žinoma, būtina, kad šie tarpiniai, žmogaus raidoje besikeičiantys Dievo įvaizdžiai vystytųsi periodiškai ir nuosekliai, kiekvienu žmogaus gyvenimo periodu papildydami ar net keisdami tam tikras nuostatas, kad žmogus savo protu galiausiai sugebėtų aprėpti visumą, o ne vienpusišką Dievo įvaizdį. Paauglystei būdingi Dievo įvaizdžiai nėra visiškai susiformavę. Tik Dievas, suvokiamas teisingai, žvelgiant į visumą, o ne vienpusiškai, paaugliui atskleidžia savo malonę ir laisvės dovaną.

2.2. Negatyvaus Dievo įvaizdžio įtaka paauglių vertybių formavimuisi

Katalikų teologai ir psichologai²¹ yra analizavę Dievo įvaizdį žmogaus sąmonėje ir Dievo įvaizdžių kaitą žmogui bręstant. Tyrimais nustatyta, kokie Dievo įvaizdžiai būdingi savitos gyvenimo patirties, kultūros, religijos, šeimos, socialinės aplinkos žmonėms. Suprantama, Dievo įvaizdis nėra tikrasis Dievo paveikslas, o tik žmogaus vaizduotės, veikiamos įvairiausių veiksnių, vaisius. Todėl nėra žmogaus, kuris galėtų suvokti Dievą tokį, koks jis yra, nes žmogui neįmanoma visiškai atskleisti Dievą. Neigiamą Dievo įvaizdį žmogus susikuria dėl logiškų paaiškinimų trūkumo, veikiant įvairiems išoriniams veiksniams. Teologas ir terapeutas K. Frielingsdorfas, daug dėmesio skyręs sąmoniniams Dievo įvaizdžiams, atskleidė keletą galimų neigiamų Dievo įvaizdžių, būdingų ne tik vaikams ar paaugliams, bet ir suaugusiems žmonėms, kurie visą gyvenimą buvo arti Dievo, tikėjo ir meldėsi, tačiau buvo kankinami demoniškų Dievo įvaizdžių. Anot K. Frielingsdorfo, demoniški Dievo įvaizdžiai stipriai veikia žmogaus psichiką ne tik dėl savo ribotumo, bet ir dėl to, kad jie lieka sąmonės srityje. Žmogus, pats nė nenutuokdamas, ypač ištikus krizėms ir konfliktams, grįžta prie turimų negatyvių esminių nuostatų ir senų išgyvenimo strategijų, leisdamas pasireikšti ir neigiamiems Dievo įvaizdžiams²². Autorius atskleidė sąmoninių neigiamų Dievo įvaizdžių įtaką žmogaus gyvenimui, tačiau konkrečiai apie pareigą ir atsakomybę jis nekalba. Paanalizavus neigiamo Dievo įvaizdžio įtaką žmogaus veiksams ir psichikai, galima numatyti ir neigiamo Dievo įvaizdžio įtaką atsakomybei bei pareigingumui.

Baudžiantis Dievas – teisėjas – paaugliui daro didelę įtaką. Tai baimę ir siaubą keliantis Dievas, nepalenkiamas teisėjas, kuris, nepaisydamas nei motyvų, nei priežasčių, negailestingai baudžia už kiekvieną nusižengimą. Jis nežino, ką reiškia gailestingumas

ir gerumas. Nusidėjėlis turi būti nubaustas ir atgailauti, kol vėl bus atkurta tvarka²³. Paauglys, kuris suvokia Dievą kaip baudžiantį, nuolat jaučia baimę už kiekvieną atliktą darbą ar užduotį. Ši baimė skatina paauglį jam skirtą užduotį atlikti kuo atsakingiau ir kuo geriau, nes baudžiantis Dievas – teisėjas – viską mato ir už blogus darbus ar nusižengimus baudžia. Galima teigti, kad toks Dievo įvaizdis paauglį moko būti atsakingą ir pareigingą, tačiau tai nėra sveikas ir normalus pareigos ir atsakomybės jausmas. Paauglį kankina baimė, nesaugumo jausmas, jis gali išgyventi gilią depresiją, kuri gali skatinti suicidines mintis. Jei skirtą darbą jis atliko ne taip, kaip turėjo, didelė tikimybė, kad paauglys pats save nubauss.

Demoniško mirties Dievo, dovanojančio ne gyvenimą, o mirtį, įvaizdis būdingas paaugliams, kurie šeimoje nebuvo laukti vaikai. Tai ypač lemia motinos sprendimas dėl vaiko gyvybės nuo pat pradėjimo akimirkos. Šis įvaizdis taip pat būdingas nepakankamai meile ir rūpesčiu apsuptiems paaugliams. Demoniškas mirties Dievas gali paaugliui sukelti tam tikrus išgyvenimus, kurie iš esmės gali sutrikdyti visą asmenybės struktūrą. Paauglys, įsivaizduojantis demonišką Dievą, mano, kad išgyventi gali tik tas, kuris neišduoda savo silpnų vietų ir tyli; kuris besąlygiškai paklūsta mirties demonui; galiausiai tas, kuris yra pasirengęs gyventi lyg kape, kaip anuomet motinos iščiose. Mirties Dievas kelia egzistencinę baimę gyventi, nes bet kada gali nukirpti gyvenimo giją, sviesti žmogų žemyn į amžiną pragaištį. Šitaip Dievą įsivaizduojančiam paaugliui susidaro įspūdis, kad Dievas stebi ir laukia, kol žmogus padarys klaidą, galinčią kainuoti gyvybę. Tokia Dievo samprata skatina paauglį užsisklęsti, gyventi tarsi saugiame rutulyje. Panašus gyvenimas neturi jokio atramos taško ir jokios tapatybės. Paaugliui neleidžiama gyventi savo gyvenimo, turėti silpnų, poreikių, troškimų ar nesusipratimų²⁴. Paauglys, balansuodamas tarp gyvenimo ir mirties, ima prarasti bet kokią norą kažką veikti, atlikti gerai, nes vis tiek mirs. Arba atvirksčiai: paauglys stengiasi perdėtai atlikti bet kokią pareigą ir jaučia net per didelę ir nepakeliamą atsakomybę, nes mirties Dievas viską fiksuoja ir už blogai atliktą darbą arba nusižengus baudžia mirtimi. Paauglys gali pradėti jausti keršto troškimą ir be jokios atsakomybės sąmoningai kenkti kitų žmonių fizinei sveikatai²⁵.

Įstatymiškas Dievas buhalteris – beširdis ir bejausmis demonas, robotas, automatiškai registruojantis kiekvieną žmogaus nusižengimą įstatymui ir įrašantis jį į didžiąją Paskutiniojo teismo ataskaitą; nuolat blogi stebintis budėtojas, pedantiškas, viską tvarkingai rašantis ir fiksuojantis įstatymų Dievas; nepermalduojamas, už nuodėmes ir nusižengimus baudžiantis Dievas²⁶. Toks Dievo įvaizdis paauglį irgi skatina viską daryti atsakingai. Dievas buhalteris viską skaičiuoja, todėl žmogus bet kokią pareigą turi atlikti labai kruopščiai. Paauglys siekia aukščiausios moralės, tobulumo, kad Paskutiniojo teismo dieną jo charakteristika būtų nepriekaištinga. Perdėtas jautrumas ir rūpestis charakteristika paauglį kankina, jis praranda savo gyvenimo tikslą, autonomiją ir vergauja tik šiam Dievui. Paauglys gali tapti pasyviu ateistu. Jei prieš tai viską, norėdamas įtikti savo Dievui, vykdė sąžiningai, dabar gali maištauti ir elgtis visiškai priešingai.

Reikalaujantis pasiekimų Dievas gundo siekti pernelyg daug. Nors pasiekimai yra geras dalykas, šis demonas artina žmogų prie susinaikinimo ir mirties ribos, o šis vis dar tiki, kad „vykdo Dievo valią“²⁷. Taip Dievą įsivaizduojantis paauglys jaučia nuolatinę kaltę,

kad ko nors nepavyko pasiekti arba jis suklypo. Toks Dievo įvaizdis reikalauja vis didesnių pasiekimų, kurių paauglys kartais net nebeįstengia įveikti, todėl graužiamas kaltės nebeapsitiki savimi. Paauglį dažnai apima depresija, jis labai kankinasi ir gali „persiversti“ į priešingą elgseną. Paauglystė – labai sunkus amžiaus tarpsnis, įvairiausios įtaigos tuo metu itin rizikingos. Šis Dievo įvaizdis skatina paauglio nepilnavertiškumo jausmą, tai gali jį visiškai sužlugdyti ir net kelti mintis apie savižudybę. Pasiekimų Dievas turėtų ugdyti paauglio pareigingumą ir atsakomybę, bet, kaip ir visi demoniški – neigiami – Dievo įvaizdžiai, vis dėlto stabdo paauglio tapsmą, galų gale, ištikus krizei, sunaikina visą vertybinę sistemą ir paauglys į viską ima žvelgti pasyviai, be jokių jausmų.

Kai kurie paaugliai įsivaizduoja Dievą kaip abejingą – gyvenantį danguje ir visiškai nesikišantį į žmonių gyvenimą. Paaugliai tampa ateistais – nei Dievas, nei tikėjimas jiems neturi jokios reikšmės. Atsakomybė ir pareigingumas paaugliams taip pat atrodo tik jų pačių nuopelnas. Žinoma, paauglių atsakomybę ir pareigingumą lemia daugelis veiksnių, tačiau Dievo įvaizdis ir religinė branda turi nemažą reikšmę paauglio vertybinei sistemai.

3. Tyrimas: paauglių Dievo samprata ir jos įtaka paauglių atsakomybei ir pareigingumui

3.1. Tyrimo metodika

Tiriant paauglių Dievo įvaizdžius ir šių įvaizdžių įtaką atsakomybei bei pareigingumui naudoti mokslinės literatūros analizės, sintezės, anketavimo ir matematinės statistikos metodai.

Anketą sudarė 14 klausimų, kiekvienu klausimu siekta išsiaiškinti paauglių Dievo įvaizdžius, jų atsakomybės ir pareigingumo, kaip vertybių, vertinimą, Dievo įvaizdžio įtaką paauglių atsakomybei ir pareigingumui. Buvo parengta uždaro tipo anketa, kad respondentai galėtų greitai atsakyti į pateiktus klausimus, taip išvengta paauglių „maištavimo“, nepasitenkinimo ir nuobodulio, kuris būtų trukdęs atsakingai atsakyti į visus anketos klausimus.

3.2. Tiriamieji

Tyrimas 2005–2008 m. vykdytas septyniose mokyklose: Šilutės r. Švėkšnos „Saulės“ vidurinėje mokykloje, Klaipėdos r. Pašlūžmio pagrindinėje mokykloje, Klaipėdos Gedminų pagrindinėje mokykloje, Klaipėdos „Vyturio“ pagrindinėje mokykloje, Klaipėdos Simono Dachso vidurinėje mokykloje, Klaipėdos „Vermės“ vidurinėje mokykloje ir Tauragės Jovarų pagrindinėje mokykloje. Tyrime dalyvavo 6–10 klasių mokiniai. Iš viso apklausta 412 paauglių. Kaimo tipo mokyklose apklausta: Pašlūžmio pagrindinėje – 63, Švėkšnos „Saulės“ vidurinėje – 136 mokiniai. Miesto tipo mokyklose apklausta: Gedminų pagrindinėje – 37, „Vyturio“ pagrindinėje – 42, S. Dachso vidurinėje – 39, „Vermės“ vidurinėje – 46, Jovarų pagrindinėje – 49 mokiniai.

3.3. Tyrimo rezultatai

Tyrimo rezultatai pristatomi bendrai iš visų mokyklų, nes tikslas buvo nustatyti, ar paauglių Dievo įvaizdis turi įtakos jų atsakomybei ir pareigingumui. Kaimo ir miesto mokyklų rezultatai nesiskyrė. Aptariant tyrimą rezultatai neskaidomi ir pagal lytį.

Iš viso apklausoje dalyvavo 412 paauglių. Apklausos rezultatai rodo, kad 86 % visų apklaustų paauglių – tikintys, o beveik 14 % teigė esą netikintys.

Klausta, kaip dažnai paaugliai bendrauja su Dievu, meldžiasi. 12 % apklaustųjų atsakė, kad meldžiasi kas dieną; 30 % – kartą per savaitę; 20 % – kad niekada nesimeldžia; daugiausia paaugliai meldžiasi nutikus kokiai nors nelaimei – taip atsakė 38 % respondentų. Galima daryti išvadą, kad didžioji dalis paauglių kreipiasi į Dievą, kai jiems nutinka nelaimė arba kai nesiseka.

Atsakymai į klausimą, kaip aktyviai paaugliai praktikuoja tikėjimą, ar dalyvauja švenčiant Eucharistiją, atskleidė, kad kiekvieną sekmadienį šv. Mišiose dalyvauja 14 % apklaustųjų; kartais arba tik per didžiąsias šventes dalyvauja 66 % paauglių; visiškai nedalyvauja 20 %. Tai rodo, kad nors kai kurie paaugliai ir teigia esą tikintys, tačiau sekmadienio mišiose nedalyvauja.

Atsakydami į klausimą, koks yra Dievas, 3 % paauglių Dievą įvardijo kaip baudžiantį; 12 % apklaustųjų Dievą įsivaizduoja kaip abejingą, visiškai nekreipiantį dėmesio į žmogiškąjį gyvenimą; 15 % apklaustųjų teigė, kad Dievas yra gailestingas; 32 % paauglių įvardijo Dievą kaip mylintį ir rūpestingą; daugiausia paauglių (38 %) apibūdino Dievą kaip teisingai atlyginantį. Galima daryti išvadą, kad apie 15 % apklaustųjų Dievo įvaizdis neigiamas, likusių paauglių (85 %) – teigiamas.

Į klausimą, ar Dievas myli žmones, 75 % paauglių atsakė teigiamai; 5 % įvardijo, kad ne; 20 % – kad Dievas ne visus myli vienodai.

Į klausimą, ar Dievas teisingas, 64 % atsakė teigiamai, 8 % neigiamai, o 28 % teigė, kad kartais. Taip pat atsakyta ir į klausimą, ar Dievas yra visagalis.

Domėtasi, ar tikėjimas gali padėti žmogui tapti geresniam. Teigiamai atsakė 78 % apklaustųjų, neigiamai – 22 %. Taigi, anot paauglių, tikėjimas daro įtaką žmogaus moralei.

Klausimu, ar tikintys žmonės yra atsakingesni ir pareigingesni, siekta išsiaiškinti, ar paauglių manymu, tikėjimas lemia konkrečias vertybes: atsakomybę ir pareigingumą. 54 % apklaustųjų teigė, kad tikintys žmonės atsakingesni ir pareigingesni; 8 % tvirtino, jog tikintys žmonės nėra atsakingesni ir pareigingesni; 38 % apklaustųjų teigė tarp tikėjimo ir žmogaus vertybinės sistemos nematą jokio ryšio. Taigi, daugumos apklaustųjų įsitikinimu, tikintieji yra atsakingi ir pareigingi. Galima daryti prielaidą: paaugliai, kurie mano, kad tikėjimas daro įtaką atsakomybei ir pareigingumui, yra patys pajutę tikėjimo ir Dievo įtaką savo vertybinei sistemai.

Į klausimą, ar tikintiesiems lengviau būti atsakingiems, pareigingiems, teigiamai atsakė 39 %; neigiamai – 8 %; 53 % apklaustųjų teigė, kad visiems vienodai sunku arba lengva.

Taip pat domėtasi, kaip paaugliai vertina save, ar yra atsakingi ir pareigingi. 26,5 % respondentų tvirtino esą atsakingi; 73,5 % respondentų teigė, jog atsakingi ir pareigingi jie būna tik kartais; nė vienas apklaustas paauglys nemanė, kad yra neatsakingas ir neparei-
gingas.

Siekta išsiaiškinti, kas turi įtakos atsakomybei ir pareigingumui. 14 % apklaustų paauglių

glių atsakė, kad tikėjimas; 11 % nurodė mokyklą, 67,5 % – šeimą, tėvus, 7,5 % – draugus, 1% – žiniasklaidą. Išanalizavus tyrimo duomenis galima teigti, kad paauglių atsakomybei ir pareigingumui didžiausią poveikį daro šeima; mažuma respondentų teigė, jog jų atsakomybę ir pareigingumą lemia tikėjimas.

Klausta, kodėl paaugliai stengiasi būti geresni. Paaiškėjo, kad 19 % apklaustų paauglių stengiasi būti geresni, nes tiki Dievą; 14 % respondentų teigė, jog geresni jie būna todėl, kad to reikalauja tėvai; 73 % – kad geresni stengiasi būti savo noru; 4 % – nes reikalaujama mokykloje. Taigi dauguma paauglių stengiasi būti geresni todėl, kad patys to nori.

Siekta išsiaiškinti, ar dėl to, kad tiki Dievą, paaugliai geriau atlieka savo pareigas, yra atsakingi, pareigingi. 41 % apklaustųjų mano, jog tikėjimas paskatina geriau atlikti savo pareigas ir būti atsakingesniems; 59 % tvirtino, esą tikėjimas su atsakomybe ir pareigingumu neturi nieko bendra. Galima teigti, kad, daugumos paauglių įsitikinimu, tikėjimas nedaro poveikio jų pareigos ir atsakomybės jausmui. Vis dėlto gana nemaža paauglių dalis pareigingumą ir atsakingumą sieja su Dievu.

Paskutinis klausimas turėjo atskleisti, kas, paauglių įsitikinimu, atsakingas už jų ateitį, pasiekimus, laimę, gyvenimą. 91,5 % apklaustųjų teigė, kad už savo ateitį atsakingi jie patys; 5 % apklaustųjų nurodė tėvus, 0,5 % – mokyklą; 3 % apklaustųjų teigimu, už jų ateitį atsakingas Dievas; nė vienas apklaustasis nepriskyrė atsakomybės Bažnyčiai. Taigi didžioji dalis paauglių jaučiasi patys atsakingi už savo ateitį, mokslą, pasiekimus ir gyvenimą. Tyrimas parodė, kad paaugliai suvokia atsakomybę kaip savo gyvenimo vertybę.

Išanalizavus tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad visi paaugliai laiko save pareigingais ir atsakingais, nors 12 % apklaustųjų Dievą įvardija kaip abejingą, o, daugelio psichologų manymu, abejojo Dievo įvaizdis neigiamai veikia paauglių atsakomybę ir pareigingumą. Kita vertus, daugelis paauglių Dievą įsivaizduoja pozityviai. Pasak psichologų ir teologų, teigiamas Dievo įvaizdis pozityviai veikia žmogaus psichiką, religinį tapsmą ir vertybinę sistemą. Tyrimas parodė, kad dauguma paauglių Dievą įsivaizduoja teigiamai, tvirtina esą atsakingi ir pareigingi. Galima daryti prielaidą, kad pozityvus Dievo įvaizdis teigiamai veikia paauglių požiūrį į atsakomybę ir pareigingumą, nors patys paaugliai tiesiogiai to neįvardija.

Tyrimas parodė, kad dauguma paauglių yra tikintys, tačiau tik nedidelė jų dalis praktikuoja religinį gyvenimą. Atskleisti paauglių meldimosi ypatumai. Paaugliai dažniausiai meldžiasi tik atsitikus nelaimėi. Žinoma, negalima pamiršti ir paauglių, teigiančių, kad meldžiasi kiekvieną dieną arba bent kartą per savaitę. Visiškai nelankančių bažnyčios ir nesimeldžiančių apklaustųjų irgi gana nemažai. Taip pat paaiškėjo, kad nors nedidelė dalis paauglių ir tvirtina esą tikintys, bet yra visiškai nepraktikuojantys tikintieji.

Tyrimu siekta išsiaiškinti paauglių Dievo įvaizdžius. Išanalizavus duomenis paaiškėjo, jog kai kurie Lietuvos paaugliai įsivaizduoja Dievą kaip abejingą ir baudžiantį. Didžioji apklaustųjų dalis Dievą suvokia teigiamai. Teisingai atlyginančio Dievo įvaizdį pasirinko daugiausia paauglių.

Tyrimas atskleidė ir paauglių nuomonę apie Dievo įtaką atsakomybei ir pareigingumui. Paauglių manymu, tikėjimas padeda žmogui tapti geresniam. Daugelis paauglių teigė, kad Dievą tikintys žmonės atsakingesni ir pareingesni. Dauguma apklaustųjų, vertindami Dievo įtaką jų atsakomybei ir pareigingumui, nemanė, kad Dievas gali daryti poveikį jų

atsakomybei ir pareigingumui. Vis dėlto nemaža dalis paauglių savo pareigos ir atsakomybės jausmą sieja su tikėjimo ir Dievo įvaizdžio įtaka. Tyrimas parodė, kad paaugliai turi atsakomybės ir pareigos jausmą. Paaiškėjo, kad didžiausią įtaką paauglių atsakomybei ir pareigingumui turi šeima. Nedidelė dalis apklaustųjų tvirtino, esą Dievo įvaizdis jų atsakomybei ir pareigingumui taip pat daro įtaką, nors iš viso tyrimo galima daryti išvadą, kad netiesiogiai Dievo samprata veikia paauglių atsakomybę teigiama ar neigiama linkme, priklausomai nuo to, kokį Dievo įvaizdį turi susikūręs paauglys.

Išvados

- Paauglystės periodui būdingas teigiamas ir neigiamas Dievo įvaizdis. Dievo įvaizdis formuojasi jau nuo pirmųjų gyvenimo metų, jį lemia socialinė ir kultūrinė aplinka, asmenybės branda, tėvo ir motinos perteikiamas Dievo įvaizdis, religinė praktika ir santykiai su kitais žmonėmis. Nors paaugliai jau pajėgūs palaikyti santykį su Būtimi, jų Dievo įvaizdis dar nėra visiškai teisingas ir pasiekęs aukščiausią pakopą. Žmogaus Dievo įvaizdis, veikiant naujai patirčiai, kinta visą gyvenimą.
 - Paauglystė – saviraiškos, laisvės ir savęs ieškojimo metas. Būtent šiuo laikotarpiu paaugliai perima tam tikrus pavyzdžius ir vertybes. Religinis tapsmas yra asmenybės tapsmo esminė dalis, nes jo paskirtis – susieti individą su Būtimi. Būtent anapusinio gyvenimo ieškojimas ir išvėlgimas padeda paaugliui formuoti vertybinę sistemą. Religinis tapsmas neprieštarauja moralės normoms, atvirkščiai – suteikia joms pagrindą.
 - Tyrimas parodė, jog dauguma paauglių Dievą įsivaizduoja teigiamai. Pozityvi Dievo samprata ir sveiki santykiai su gailestingu ir žmones mylinčiu Dievu adekvačiai formuoja paauglių moralines vertybes. Išanalizavus atlikto tyrimo rezultatus galima daryti išvadą, kad, paauglių manymu, jie yra pareigingi ir atsakingi, nes šias savybes jiems įdiegė šeima. Dauguma pritarė, kad tikėjimas vis dėlto padeda būti geresniems, atsakingesniems ir pareigingesniems.
 - Atlikus tyrimą nustatyta: paaugliai, kurie mano, jog tikėjimas daro įtaką atsakomybei ir pareigingumui, yra patys pajutę tikėjimo ir Dievo įtaką vertybinei sistemai. Tačiau tyrimas atskleidė, kad dauguma paauglių (68 %) mano, esą tikėjimas nedaro poveikio jų pareigos ir atsakomybės jausmui, nors gana nemaža apklaustųjų dalis (33 %) pareigingumą ir atsakomybę sieja su Dievu. Vis dėlto galutiniai tyrimo rezultatai rodo, jog pozityvus Dievo įvaizdis daro teigiamą įtaką paauglių atsakomybei ir pareigingumui, netgi neigiamas Dievo įvaizdis taip pat gali teigiamai veikti atsakomybę.

NUORODOS

- ¹ Chavez P. Ugdyti kunigo J. Bosko širdimi // Saleziečių žinios. 2008. Nr. 2 (131). P. 5.
- ² Biesinger A. Neužkirskime vaikams kelio pas Dievą! Pozityvus ir realistinis vaikų auklėjimas namie // Bažnyčios žinios. 1999. Nr. 15. <http://www.lcn.lt/bzinios/>. 2007 10 21.
- ³ Closkey P. Ar įvaizdis apie Dievą kinta? Ateikite ir pamatysite. Suaugusiųjų katechumenatas. D. II. Kaunas: Marijonų talkininkų centro leidykla. 2004.
- ⁴ Frielingsdorf K. Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003.

- ⁵ *Kepalaitė A.* Asmenybės ypatumai ir Dievo įvaizdis // LKMA suvažiavimo darbai. T. XVIII. II knyga. Vilnius. 2003.
- ⁶ *Martišauskienė E.* Vyresniųjų paauglių požiūrio į dorines vertybes dinamika // Acta Paedagogica Vilnensia. 2001. Nr. 8.
- ⁷ *Trimakas K.* Tikint bręsti. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998; *Trimakas K.* Jaunimas. Patirtis ir įžvalgos. D. I. Sąlyčiai su paslaptimi. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 2000.
- ⁸ *Oželis R.* Atsakomybės ir pareigos įtaka mokinių įvairiapusiam tobulėjimui. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2006; *Oželis R.* Vaikų religingumo raiškos vaizdiniai atsakomybės ir pareigingumo perspektyvoje. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2007.
- ⁹ *Tunaitienė V.* Paauglių Dievo įvaizdis bei šio įvaizdžio įtaka jų atsakomybei bei pareigingumui. Pagrindinių studijų baigiamasis darbas. Klaipėdos universitetas. Darbo vadovas dr. R. Oželis. 2008.
- ¹⁰ *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 10–11.
- ¹¹ Ten pat. P. 27.
- ¹² *Martišauskienė E.* Vyresniųjų paauglių požiūrio į dorines vertybes dinamika // Acta Paedagogica Vilnensia. 2001. Nr. 8. P. 86.
- ¹³ *Oželis R.* Atsakomybės ir pareigos įtaka mokinių įvairiapusiam tobulėjimui. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2006.
- ¹⁴ *Jekentaitė L., Sabaliauskaitė R.* Žmogus tarp žmonių. Etika IX–X klasėms. Vilnius: Kronta. 2003. P. 77–78.
- ¹⁵ *Oželis R.* Atsakomybės ir pareigos įtaka mokinių įvairiapusiam tobulėjimui. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2006.
- ¹⁶ *Biesinger A.* Neužkirskime vaikams kelio pas Dievą! Pozityvus ir realistinis vaikų auklėjimas namie // Bažnyčios žinios. 1999. Nr. 15. <http://www.lcn.lt/bzinios/>. 2007 10 21.
- ¹⁷ Ten pat.
- ¹⁸ Ten pat.
- ¹⁹ Ten pat.
- ²⁰ *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 164–166.
- ²¹ *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003; *Biesinger A.* Neužkirskime vaikams kelio pas Dievą! Pozityvus ir realistinis vaikų auklėjimas namie // Bažnyčios žinios. 1999. Nr. 15. <http://www.lcn.lt/bzinios/>. 2007 10 21; *Trimakas K.* Tikint bręsti. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998; *Trimakas K.* Jaunimas. Patirtis ir įžvalgos. D. I. Sąlyčiai su paslaptimi. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 2000.
- ²² *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 128.
- ²³ Ten pat. P. 107–108.
- ²⁴ Ten pat. P. 120–129.
- ²⁵ *Oželis R.* Vaikų religingumo raiškos vaizdiniai atsakomybės ir pareigingumo perspektyvoje. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2007.
- ²⁶ *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 140–143.
- ²⁷ Ten pat. P. 150.

LITERATŪRA

- Biesinger A.* Neužkirskime vaikams kelio pas Dievą! Pozityvus ir realistinis vaikų auklėjimas namie // Bažnyčios žinios. 1999. Nr. 15. <http://www.lcn.lt/bzinios/>. 2007 10 21.
- Chavez P.* Ugdyti kunigo J. Bosko širdimi // Saleziečių žinios. 2008. Nr. 2 (131).
- Closkey P.* Ar įvaizdis apie Dievą kinta? Ateikite ir pamatysite. Suaugusiųjų katechumenatas. D. II. Kaunas: Marijonų talkininkų centro leidykla. 2004.

4. *Frielingsdorf K.* Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003.
5. *Jekentaitė L., Sabaliauskaitė R.* Žmogus tarp žmonių. Etika IX–X klasėms. Vilnius: Kronta. 2003.
6. *Kepalaitė A.* Asmenybės ypatumai ir Dievo įvaizdis // LKMA suvažiavimo darbai. T. XVIII. II knyga. Vilnius. 2003.
7. *Martišauskienė E.* Vyresniųjų paauglių požiūrio į dorines vertybes dinamika // Acta Paedagogica Vilnensia. 2001. Nr. 8.
8. *Oželis R.* Atsakomybės ir pareigos įtaka mokinių įvairiapusiam tobulėjimui. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2006.
9. *Oželis R.* Vaikų religingumo raiškos vaizdiniai atsakomybės ir pareigingumo perspektyvoje. Kvalifikacinis seminaras. Klaipėdos rajono švietimo centras. 2007.
10. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
11. *Trimakas K.* Jaunimas. Patirtis ir įžvalgos. D. I. Sąlyčiai su paslaptimi. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 2000.
12. *Trimakas K.* Tikint bręsti. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla. 1998.
13. *Tunaitienė V.* Paauglių Dievo įvaizdis bei šio įvaizdžio įtaka jų atsakomybei bei pareigingumui. Pa-grindinių studijų baigiamasis darbas. Klaipėdos universitetas. Darbo vadovas dr. R. Oželis. 2008.

Gauta: 2009 03 19

Parengta spaudai: 2009 07 22

Remigijus OŽELIS

CORRELATION BETWEEN ADOLESCENT RESPONSIBILITY AND THEIR IMAGE OF GOD

S u m m a r y

Modern democratic society protects freedom. It proclaims freedom of thought, speech and conscience. Freedom of choice and act is acknowledged although nobody says who and why needs this freedom and what its purpose is. Young people are widely encouraged to act and possess a lot of freedom. A young person is promised independence and freedom of self-expression. However, today there is a lack of consciousness and responsibility and not that of freedom. And when there is no authentic perception of duty, obligation and responsibility become a loathsome burden which is sooner or later shed away. Therefore, duty and responsibility gain strength only in the rebirth of religious dimension.

Psychology acknowledges that the image of God influences the becoming of adolescents, the scale of their values, their relationship with parents and peers, self-assessment, religious practice and relations with the environment. Religion has a great impact on upbringing, maturity and world-view of children and adolescents and, therefore, this article deals with the correlation between adolescent responsibility and the image of God they possess.

The object of the work is adolescent images of God in the context of responsibility and duty. The aim of the research is to determine if the image of God that adolescents possess influences their responsibility and obligation and to reveal adolescent images of God and their correlations with responsibility and obligation. The tasks are 1) to state the influence of positive images of God on adolescent responsibility and obligation; 2) to discuss the influence of negative images of God on formation and perception of adolescent values; 3) to present the results of empirical studies; 4) to determine if adolescents relate their responsibility to their belief in God.

The chosen issues are discussed with the reference to the works of A. Biesinger (1999), P. Closkey (2004), K. Frielingsdorf (2003), A. Kepalaitė (2003), E. Martišauskienė (2001), K. Trimakas (1998, 2000). These authors researched the images of God. Direct links between the image of God and responsibility were found in the researches by R. Oželis (2006, 2007) whose material was introduced in the seminars, and V. Tunaitienė (2008) whose research was presented in the BA thesis at the department of Catechesis at Klaipėda University. This work produces the summed results of the research performed by R. Oželis in 2005–2008 and the research accomplished by V. Tunaitienė in 2008. While researching the expression of adolescent religiousness, one part

of the target students (60 %) first drew pictures and wrote essays about their perception of God and how this perception influences their lifestyle. After that, the students answered the questions on the questionnaire.

The analysis of the research results showed that all adolescents perceive themselves as responsible and dutiful although 12 % of them imagine that God is indifferent whereas most psychologists think that the image of indifferent God negatively impacts responsibility and obligation of adolescents. On the other hand, most teenagers perceive God positively and, according to psychologists and theologians, a positive image of God has a positive influence on human psyche, religious experience and the system of values. The research revealed that most adolescents have a positive view of God and state themselves as being responsible and dutiful. Thus, one may make an assumption that a positive image of God has a positive influence on adolescent responsibility and dutifulness although teenagers themselves do not directly state that.

The research results allow us to state that most adolescents believe in God although only a small part of them practice religious lifestyle. The research aimed at revealing adolescent images of God. The data analysis showed that some present-day teenagers view God as indifferent and punishing. Most of the questioned adolescents, though, have a positive perception of God. Most of them chose an image of a just and rewarding God.

The research also revealed the opinion of adolescents about God's influence on responsibility and obligation. Adolescents think that belief in God helps people be better. Most adolescents think that people believing in God are more responsible and dutiful. But when assessing God's influence on their own responsibility and dutifulness, most adolescents do not think that God can influence their responsibility and dutifulness. However, a significant part of adolescents relate their own feeling of duty and responsibility to the influence of the image of God.

The research revealed that adolescents possess the feeling of responsibility and obligation. It has become clear that family has the greatest impact on adolescent responsibility and obligation. A small part of the researched adolescents state that God's image also has an impact on their responsibility and dutifulness although the results of the whole research allow us to draw a conclusion that the perception of God has an indirect influence on the sense of adolescent responsibility either positively or negatively.

The research showed that most adolescents have a positive understanding of God. Positive perception of God and healthy relationship with merciful and loving God adequately forms moral values of teenagers. Most of adolescents agree that belief in God helps people be better, more responsible and dutiful.

The research results showed that adolescents who think that belief in God has influence on responsibility and dutifulness have experienced the influence of the belief in God on their system of values. However, during the research it became clear that most adolescents (68 %) think that belief in God does not influence their personal feeling of duty and responsibility, although a significant part of adolescents (33 %) relate dutifulness and responsibility to God. Nevertheless, the final conclusion of the research revealed that a positive image of God has a positive influence on adolescent attitude towards responsibility and obligation.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: atsakomybė, pareiga, Dievo įvaizdis, paaugliai.

KEY WORDS: responsibility, obligation, the image of God, adolescents.

Remigijus OŽELIS – 2005 m. Vytauto Didžiojo universitete Katalikų teologijos fakultete įgijo teologijos mokslų daktaro laipsnį. Šiuo metu yra Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto Katechetikos katedros docentas. Tikybos mokytojas ekspertas. Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys. Mokslinių interesų kryptys: religinis ugdymas, Šventojo Rašto teologija, religinė simbolika, bioetika. Adresas (darbo): S. Nėries g. 5, 92227 Klaipėda. El. paštas remigijuso@gmail.com.

Remigijus OŽELIS – a PhD in theology at the Faculty of Catholic Theology at Vytautas Magnus University, assoc. prof. at the department of Catechesis at the Pedagogical faculty of Klaipėda University, a catechist, a member of Lithuanian Catholic Academy of Science. Fields of interest: religious education, theology of the Holy Scripture, Christian symbolism, bioethics. Address (office): S. Nėries g. 5, 92227 Klaipėda. E-mail: remigijuso@gmail.com